

הנהרות מתרבים ממי הגשמים וטובלים בהם כשהם זוחלים, ואינם יודעים שהם מתרבים ממי התהום ולכן טובלים בהם כשהם זוחלים (רא"ש מקואות י, וכע"ז ברמב"ן נדרים מ, ב ד"ה ואנן). ויש סוברים שהמנהג כדבריו הראשונים של שמואל, ואפשר לטבול בנהרות גם אם הם גדלו מאוד (תוס').

■ להלכה, מי מעיין שהתערבו בהם מי גשמים, אם הרוב מי גשמים, אינם מטהרים בזוחלין (ש"ע י"ד רא, ב), ולכן נהגו שלא לטבול כלל במעיינות שזמא ירבו מי הגשמים על מי המעיין (ט"ז שם, ע"פ הרמ"א). ויש מתירים לטבול בנהר גם בימות הגשמים כשזרואים שהוא גדל ממי גשמים, שעיקר גידול הנהר הוא ממי התהום [כסברת שמואל], ונהגו לסמוך על זה במקום שאין מקוה (רמ"א), ובמקום שיש מקוה אין לטבול בנהרות, אלא כשהנהר קטן מאוד, ורואים שלא התרבו בו מי הגשמים כלל (לבוש וש"ך שם).

■ **סִיפָא אֶתָאן לְמַטְבַּע**, שאסור לטלטלו גם כשהקצתה אותו לתשמיש זה (ריטב"א), כיון שאין דרך לייחד מטבע לשום שימוש, וכשמייחדו בטלה דעתו אצל כל אדם (פני יהושע), אבל אבן כשמייחדה לתשמיש זה, אינה מוקצה ויכול לטלטלה (רש"י, ריטב"א).

ולתירוץ הגמ' כך הוא פירוש המשנה, על האבן ועל האגוז יכולה לפרוף לכתחילה בשבת, ועל המטבע אם היה פרוף לפני שבת יכולה לצאת בו בשבת (תוס' רא"ש). ויש שפירש, שגם על מטבע יכולה לפרוף בשבת כשהשתמשה בו לפני שבת, לפי שמעשה זה מועיל לבטל ממנו שם מוקצה (חזו"א או"ח מב, יג, ע"פ ש"ע או"ח שג, כב ומג"א שם).

■ להלכה, מותר לקשור בשבת את קצות הבגד סביב אבן או אגוז כשיחדתו לכך (ש"ע שם), ודוקא כשהאבן עגולה שהדרך היא לקשור סביבה את קצות הבגד (משנ"ב שם), אך אסור לקשור בשבת את קצות הבגד סביב מטבע כיון שהמטבע אינו עומד לכך, ולא עוזר לזה ייחוד לשבת אחת (ש"ע שם), אך אם השתמש בו לפני שבת או שייחדו לכך לעולם, אינו נחשב כמוקצה (משנ"ב שם).

■ **הָתָם דֶּרֶךְ הוֹצֵאָה בְּכָף**, כיון שמוכרי כסות רגילים ללבוש כמה בגדים ביחד ולצאת בהם לשוק (רש"י), והואיל ואינו צריך את הבגד כמלבוש, הליבישה נחשבת כהוצאה (יעב"ץ). **אֶגְלֵי הַקָּא אֵין דֶּרֶךְ הוֹצֵאָה בְּכָף**, ואין זו אלא הוצאה בשינוי (ריטב"א), וגם בלא הערמה אין חייבים על הוצאה זו, ולכן יתכן שלכתחילה מותר להערים ולצאת כך (יעב"ץ). ויש שגרס בגמרא שבדליקה אין דרך הוצאה בכך, כיון שאין דרך ללבוש הרבה בגדים יחד, וכשלוש הרבה בגדים יחד הערמתו ניכרת ואסורה, אך באגוז דרך הוצאה בכך, כיון שאין דרך להוציא לבנו אגוז בצורה זו, ואין הערמתו ניכרת ומותרת (ריטב"א).

■ **תִּיקָה**, ולכן לרשות הרבים שאיסורו הוא מהתורה, אסורה להוציא אגוז בצורה זו, אך מותרת להוציא לכרמלית שאסורה רק מדרבנן (קרבן נתנאל ס, ע"פ הרא"ש טז), ■ וכן נפסק להלכה (ש"ע או"ח שג, כג, וראה בהערות מהדו' דרשו שם, אם מותר לצאת לרשות הרבים במפתח שמחובר לחגורה).

■ **מִשְׁנֵנָה. הַקִּישוּע יוֹצֵא בְּקַב שְׁלוֹ**, שהוא המנעל שלו (רש"י), אך אינו נשען על קב זה, אלא על משענת שקשורה בשוקיו ובידיו (רש"י יבמות קב, ב ד"ה בקב), וקב זה נעשה לנוי שלא יראה חסר רגל (רבינו ירוחם נתיב יב, ה).

■ **נְשִׁים הַמְסוּלָלוֹת זו בְּזוֹ פְסוּלוֹת לְכֹהֲנָה**, להלכה, אף שאינם נאסרות לכהונה כיון שאין זה נחשב כמעשה ביאה, אסור לעשות כן ממעשה ארץ מצרים שהוזהרו עליו, וראוי להכותן מכות מרדות (ש"ע אה"ע כ, ב, וראה בהגהות חת"ס על העין משפט בע"א).

■ **יְעִבֵד לְהוֹ מְקוֹה בְיוֹמֵי נִסְוֵן**, שבימות החורף הם טבלו במקוואות שבבתיהם מפני הקור, אך בימי ניסן שאפשר לטבול בחוץ, התקין להם אביהם מקוה בחוץ שיהיו טובלות בו עד תשרי, ובתשרי [שאין לחוש לזוחלין כמבואר בסמוך] הם טבלו בנהר עצמו (ר"ן כא, ונדרים מ, ב ד"ה ומפצי). ויש מפרשים, שאבוה דשמואל עשה לבנותיו מקוה רק בימי ניסן שניכר שהנהר גדל ממי הגשמים שבארץ ישראל [כמבואר בסמוך], אך בשאר ימות השנה שהנהר הולך כדרכו, אין חוששים שזמא מעורבים בו מי גשמים שחשש זה חשש רחוק הוא (ריטב"א, וכע"ז בחפץ ה' בע"א ד"ה ועבד).

■ **סָבַר שְׂלֵא יִרְבוּ הַנוֹטְפִין עַל הַזּוֹחֲלִין**, שכשרבים מי גשמים שדינם כמקוה שאינם מכשירין כשהן זוחלין אלא במכונסים, על מי המעיין שמכשירין גם בזוחלין, ומחמת כן גדלה זחילת המעיין למקומות חדשים, מקומות אלו אינם נחשבים כמעייין אלא כמקוה ואינם מטהרים כשהם זוחלים אלא רק כשהם מכונסים במקום אחד כמקוה, אך עיקר המעיין מטהר גם כשהוא זוחל אף כשרבו עליו מי גשמים (ר"ן נדרים מ, ב ד"ה מיהו בשם הראב"ד). ולא יועיל דין 'השקה' של מי הגשמים למעיין להכשיר את מי הגשמים שיטהרו כשהם זוחלים כמעייין, כדרך שהיא מכשירה לטבילה מים שאובין שהושקו למקוה, לפי שמעיין מטהר רק כשהוא זוחל בזחילתו הטבעית, וכשרבו עליו מי גשמים אין כאן זחילת מעייין אלא זחילת מי גשמים (חזו"א מקואות תניא ב, טז, ע"פ תרומת הדשן רנד).

■ **נִהְיָא מְכִיפֵיה מִבְּרָךְ**, וכנגד כל טיפת גשם שיורדת מלמעלה, התהום מוציאה שתי טיפות כנגדו (תוס' ורמב"ן, ע"פ הגמ' בתענית כה, ב), ומכל מקום מוכח ששמואל חולק על רב שסובר שגידול הנהר מעיד על כך שירד גשם בארץ ישראל, לפי שיתכן שהנהר יתרבה ממי התהום גם ללא שיורד גשם כלל (רמב"ן ו' תוס' בכורות נו, א ד"ה אין, ע"פ שטמ"ק שם).

■ **אֵלָא פֶּרֶת בְּיוֹמֵי תְּשֵׁרִי בְּלָבָד**, ושמואל מחמיר יותר מאביו ומרב, שלאביו ולרב אסור לטבול רק בימי ניסן כשריבוי המים ניכר בנהר, ולשמואל כל השנה אסור לטבול בנהר שזמא יש בו מי גשמים, ורק בתשרי שאינו זמן גשמים כלל אפשר לטבול בנהר (ריטב"א, אולם הר"ן סובר שגם לאבוה דשמואל טובלים בנהר רק בתשרי, וראה בשו"ת חתם סופר י"ד רב). ושמואל התיר לטבול בתשרי רק בנהר פרת שהוא נהר גדול ואינו גדל אלא כשיורדים גשמים רבים, אך שאר נהרות שהם קטנים יותר, וגדלים גם כשיורד מעט גשם, גם בתשרי אסור לטבול בהם (פי' הרא"ש נדרים מ, ב ד"ה אלא). ויש סוברים שבתשרי שאין מצוי גשמים כלל, אפשר לטבול בנהר פרת ובכל הנהרות הדומים לו שאין מתייבשים לעולם, אך בנהרות שמתייבשים, אף שמתייבשים רק לעיתים רחוקות, אין לטבול בהם כלל, שזמא המים שבהם הם מי גשמים (פי' הר"ן על היר"ף).

■ **וּפְלִיגָא יְדִידָה אֲדִידָה דְאָמַר שְׁמוּאֵל וְכוּ'**, והלכה כדבריו האחרונים שנאמרו להלכה, ואין מסתמכים על דבריו הראשונים [שהנהר גדל ממי התהום], לפי שיש לחשוש שזמא יבואו להתיר טבילה במי גשמים כשהם זוחלים, כיון שהעולם חושבים שגם